

Sinatur Hotel Haraldskær Skibetvej 140, 7100 Vejle 7649 6000 har@sinatur.dk

Historien om Haraldskær

Fra 1100 til 1970

Se mere på sinatur.dk

En kæde af 6 hoteller de smukkeste
steder i Danmark.

SINATUR®
Når du vil mødes

Historien om Haraldskær

Historiens vingesus rammer dig lige i hjertet, når du træder ind på gårdspladsen på den smukke herregård i Haraldskær. Haraldskælder, de hemmelige gange, riddersalen, de snirklede kroge, trappetårnet, den skønne natur og de store lyse stuer emmer af nærvær og pirrer din nysgerrighed og lyst til at gå opdagelse. Kunne de tykke mure på Haraldskær tale, ville de fortælle en levende historie om brutale vikinger, indemurede spøgelse, geværfabrikken, storhed og forfald, ædegilder og gastronomi.

I dag danner herregården rammen om Sinatur Hotel Haraldskær, men op gennem tiden har stedet især været anvendt som avlsgård og til landbrugsproduktion. Flere end 40 forskellige ejere har hver sat deres præg på herregården midt i Vejle Ådal. I historien om Haraldskær kan du læse om flere af ejerne, herregårdens kriser, de voldsomme brande, konkurser og de mange succeser.

Velkommen til historien om Haraldskær

Kari Brandsgård, Direktør

Eventyrets spæde begyndelse

Harald Kesja var en af de sidste vikinger og kendt som en ubarmhertig, hårdhændet og grusom mand. I begyndelsen af 1100-tallet etablerede Harald Kesja en boplads ved Haraldskær, det var også her han i 1135 blev halshugget sammen med 8 af sine sønner og 3 sønnesønner. Herregården i Haraldskær kan med sikkerhed dateres tilbage til 1434, hvor stedet ejes af Niels Friis. Haraldskær blev i Friis-slægten helt frem til 1601. En af de mest markante af ejerne i Friis-slægten var Albert Friis, der blandt andet købte præstegården ved Skibet Kirke og udvidede herregården med mange hektarer.

Trappetårnet

I 1500-tallet opføres det gamle trappetårn, som du kan se fra gårdspladsen. Tårnet er bastant og bygget i en speciel stil, hvor man bygger indefra og ud. Da der var brand på Haraldskær i 1970, undslap trappetårnet mirakuløst. Selve trappen er bygget i 1852 til 1853 af Carl August Søltoft. Grundpillerne for trappen er en gammel skibsmast, og det siges, at den stammer fra et gammelt grundstødt vikingeskib.

Økonomisk hårde tider på Haraldskær

Fra 1601 til 1842 var det økonomisk hårde tider på Haraldskær. I 1601 blev Haraldskær med tilhørende jord delt op i andele og solgt. I 1677 var gården så lidt værd, at den blev solgt for 3.500 rigsdaler. Køberen var Conrad von der Brincken. I sin tid som ejer af Haraldskær fik han opkøbt så meget jord, at hans søn arvede en komplet herregård, da han døde i 1696. Efter sønnens død i 1730 blev Haraldskær sat på auktion. Gården blev solgt til Oberstløjtnant Pierre d'Andischo, som samtidigt også købte Skibet Kirke. På grund af branden på herregården i 1747 og fejlslagne investeringer havde Pierre d'Andischo store problemer med at få økonomien til at hænge sammen.

Geværfabrik og krudtmølle

For at styrke indtjeningen og forhindre en truende konkurs, byggede Pierre d'Andischo en geværfabrik i 1741 og en krudtmølle i 1744 nær Haraldskær. Desværre gik fabrikkerne så dårligt, at de endte med at være skyld i hans økonomiske problemer og konkursen på Haraldskær. Herregården blev efter konkursen købt af fabrikant og storkøbmand Gerhard de Lichtenberg. Han ejede i forvejen nabo-godserne Kjeldkær og Engelsholm. I 1754 arvede svigersønnen

Christian de Linde alle tre gårde. Han var ejer af Haraldskær i 13 år, og han gennemførte en række gode og indflydelsesrige tiltag for Haraldskær og omegn ved at flytte Haraldskær fabrik mod vest til Rue mark, hvor der var bedre vandstand og drivkraft.

I 1767 solgte han Haraldskær til sin svoger, som samme år fik bevilling fra kongen på at opsplitte godset og sælge det. Haraldskær mistede igen meget af sin jord. Det medførte endnu et ejerskifte til Major Ove Bernhardt Lüttichau. Han begyndte at tilbagekøbe jord, så i 1774 var Haraldskær endnu engang blevet en komplet herregård.

Årene derefter var præget af hyppige ejerskifter, og i 1806 blev Haraldskær solgt næsten uden jord. Ejeren hed nu Johannes Ditlev Rahr, og han drev stedet på den gammeldags facon. Det betød, at han ikke stod særligt godt rustet til de hårde økonomiske tider, som starten af 1800-tallet bød på. Det hjalp dog heller ikke, at han lavede en dårlig forretningsaftale med Vejle-købmanden Nikolaj Nyholm og efterfølgende måtte sælge stedet til den selv samme mand.

Haraldskær går nye og moderne tider i møde

I 1842 blev Haraldskær opkøbt af Carl August Søltoft, som var af en solid landsmandsslægt. Han gjorde i sine 29 år som ejer af Haraldskær meget godt for stedet. Han lavede bl.a. mergling og afvanding af jorden omkring Haraldskær. Desuden valgte han at ombygge avls-gården og fylde voldgravene op med jord. Han havde stor interesse for pileplantning og plantede mange forskellige arter af pil, som han efterfølgende solgte i store bundter til kurvemagere. På 29 år medførte det, at herregården steg til det dobbelte i værdi.

I begyndelsen af 1900-tallet skiftede Haraldskær igen hyppigt ejere, men i 1916 købte Christian Martin Hess Haraldskær. Han var fabrikant fra Vejle, som var blevet en af Danmarks vigtigste industribyer. Christian Martin Hess købte i 1876 et jernstøberi i Vejle, og i løbet af få år var støberiet blandt byens største virksomheder. Sønnen Christian E. Hess overtog Haraldskær efter sin far, og han endte med at blive ligeså betydningsfuld for stedet. Blandt andet solgte han noget af jorden omkring Haraldskær til udvidelse af kirkegården ved Skibet Kirke i 1941. Ved hjælp af yderlige mergling og afvanding af jorden omkring Haraldskær lykkedes det ham at få større udbytte af høsten.

Haraldskær i dag

I 1970 købte Boligselskabernes Landsforening Haraldskær og byggede det om til et kursuscenter. Under ombygningen brændte store dele af herregården ned i en voldsom brand. Men trods branden og den gennemgribende renovering og modernisering af bygningerne har stedet bevaret sin utrolige sjæl og charme. Haraldskær blev i 2007 en del af hotelkæden Sinatur og fungerer i dag som konferencehotel med et udsøgt køkken og et nærværende personale. Sinatur Hotel Haraldskær byder på mange historier. Fx har Haraldskær bevaret den gamle jernovn fra C.M. Hess' jernstøberi i Vejle, og de mørke pletter på de brede egetræsplanker, der stammer fra branden i 1971.

Ved biblioteket kan du se den fineste lille 1700-tals ovn fra Moss' jernværk i Norge, hvis plader er udsmykket med mytologiske motiver. I Åstuen står Haraldskærs ældste ovn, der kan dateres helt tilbage til 1743. Den er udsmykket med blandt andet Christian VI's kronede monogram. Ovnene har rør fra Haraldskær egen kobbermølle. På Haraldskær lever de gamle pejse stadig i flere af lokalerne. Pejseene er alle fint udsmykkede, men flottest er den store pejs i Pejsestuen. I pejsen er indgraveret de gamle våbenskjolde fra blandt andre Friis'erne, der var de første kendte ejere af Haraldskær.

Haraldskælder er endnu et bevis på den gamle historie og charmen ved Haraldskær. Haraldskælder bliver i dag benyttet som både restaurant og til større selskaber. I gamle dage blev Haraldskælder brugt som fangekælder, og med fundet af de gamle ovne tyder det også på, at kælderens blev brugt som køkken og bageri. Under 2. verdenskrig var Haraldskær ejet af Hess familien, de valgte at grave alt deres sølvtoj ned under kældergulvet.

Hovedbygningens gamle ur er fra 1763. Det gamle ur har kun én viser, da man i gamle dage havde god tid, og derfor ikke regnede med minutter. Uret går stadig nogenlunde præcist og inde i et lille rum mellem Tårnet og Udsigten, kan du finde det fine gamle urværk. I mange år troede man, at uret var blevet stjålet fra Koldinghus efter det brændte, men det har siden vist sig ikke at være sandt. Uret hænger stadig flot på hovedbygningen, og minder os om fortiden og Haraldskærs levende historie.

Den hvide dame spøger

Indemurede jomfruer er et af de mest uopslidelige temaer i spøgelses-historier. Historierne holder sjældent, men på Sinatur Hotel Haraldskær er der måske noget om snakken. Senest er der ved renoveringen af Haraldskælder fundet knoglerester i den gamle pejs, og tidligere har eksperter fundet skeletrester i herregårdens gamle tykke mure.

Knogleresterne blev fundet, da hotellets direktør skubbede tilfældigt til en løs mursten under renoveringen. Hun blev nysgerrig og fjernede flere løse sten, indtil en gammel pejs kom frem. I pejsen lå der mange knogler. Det blev aldrig undersøgt, om knoglerne var fra menneske eller dyr. For det kunne jo være en af de sagnomspundne indemuringer af vrangvillige herremandsdøtre, der ikke ville makke ret og gifte sig med den valgte.

Måske var det knoglerester fra herregårdens spøgelse, den hvide dame, der er begravet på Skibet Kirkegård. Hver dag siver hun efter sigende gennem bygningerne for at komme ned til Vejle Å for at vaske hår. Indtil nu har hun ikke forstyrret hotellets gæster, og et spøgelse hører sig naturligvis til i fortællingen om den gamle herregård fra 1400-tallet.

Komplet liste over ejere af Haraldskær

- 1434	Slægten Moltke	1751 - 1754	Gert Hansen de Lichtenberg
1434 - 1448	Niels Friis	1754 - 1767	Christen de Linde
1448 - 1507	Anders Nielsen Friis	1767 - 1768	Hans Henrik de Lichtenberg
1507 - 1543	Bodil Christensdatter Steinfeld, gift Friis	1768 - 1781	Ove Bernhardt von Lüttichau
1543 - 1549	Jørgen Andersen Friis	1781 - 1793	Henrik Schmidt
1549 - 1557	Iver Andersen Friis	1793 - 1794	Birgitte Ravn, gift 1. Schmidt, 2. Lautrup
1557 - 1570	Sophie Glob, gift Friis	1794 - 1806	Severin Laurentius Lautrup
1570 - 1601	Albert Friis	1806 - 1820	Johannes Ditlev Rahr
1601 - 1622	Truid Bryske	1820 - 1829	Nikolaj Nyholm
1622 -	Lisbeth Friis (sammen med sin værge Frederik Munk Lange)	1829 - 1838	August Theodor Schütte
1622 - 1634	Frederik Munk Lange	1838 - w1842	Dan Qvart Neergaard
1634 - 1654	Sophie Friis, gift Munk Lange	1842 - 1871	Carl August Søltøft
1654 - 1662	Jørgen Frederiksen Munk Lange	1871 - 1872	Oluf Henrik Niels de Bang I
Ukendt	Vincents Bille (Fik Jørgen F. M. Langes andel, da han var i gæld)	1872 - 1914	Hjalmar de Bang
- 1672	Manderup Abildgaard	1914 - 1916	Oluf de Bang II
1672 - 1677	Anne Frederiksdatter Munk Lawng	1916 - 1929	Christian Martin Hess I
1677 - 1696	Conrad von der Brincken	1929 - 1931	Dødsbo efter Christian Martin Hess
1696 - 1730	Godske von der Brincken	1931 - 1962	Christian E. Hess II
1730 - 1731	Dødsbo efter Godske von der Brincken	1962 - 1969	Christian Martin Hess III
1731 - 1751	Pierre d'Andischou	1962 - 1969	Mogens Hess
		1969 -	Vejle kommune
		1970 -	Boligselskabernes Landsforening